

Nr 453.

Av herr **Lundgren**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i värnpliktslagen m. m.

I proposition nr 177 har Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag om ändring i värnpliktslagen m. m.

Genom 1941 års värnpliktslag fastställdes utbildningstiden för det stora flertalet värnpliktiga till 450 dagar, lika för alla tre försvarsgrenarna. Endast värnpliktiga vilka uttagits för officers- och underofficersutbildning m. fl. skulle undergå längre utbildning. Underbefälselever hade alltså samma utbildningstid som vanliga värnpliktiga. Enligt 1941 års värnpliktslag var första utbildningstidens längd 360 dagar. Till detta kommo sedan två repetitions- och en efterutbildningsövning, vardera om 30 dagar.

1947 års riksdag beslöt minska första utbildningstiden från 360 till 330 dagar. Mot de militära myndigheternas avstyrkan förkortade statsmakterna första utbildningstidens längd 1948 med ytterligare 60 dagar till 270 dagar. Denna utbildningstid gäller även för värnpliktigt underbefäl.

1948 års värnpliktskommitté föreslog i sitt den 15 augusti 1949 avgivna betänkande att för underbefälsutbildning vid armén och kustartilleriet skulle anslås en tid som med två månader överstege den för värnpliktiga i allmänhet fastställda. Detta förslag godtogs emellertid icke, och Kungl. Maj:t uppdrog i oktober 1949 åt ledamoten av riksdagens andra kammare Sigurd Lindholm att ytterligare utreda frågan om gruppchefsutbildningen vid armén. Den nu framlagda propositionen grundar sig på det av herr Lindholm framlagda betänkandet.

Enligt gruppchefsutredningens förslag skall första tjänstgöringstidens längd för huvuddelen av de värnpliktiga ökas med 20 dagar och för värnpliktiga uttagna till underbefälsutbildning med ytterligare 20 dagar. Utredningen anser det möjligt att genom rationalisering av utbildningen kunna göra denna så effektiv att samma resultat skall kunna ernås som 1948 års värnpliktskommitté beräknat nå med en utbildning som med två månader överskrider den för huvuddelen av de värnpliktiga fastställda.

Rationalisering av utbildningen förutsätter god tillgång på befäl och anskaffande av materiel och fasta utbildningsanordningar. Dessa förutsättningar för förkortning av utbildningstiden under vad 1948 års värnpliktskommitté föreslagit saknas för närvarande. Det hade under sådana omständigheter varit mera rationellt att fastställa en utbildningstid, som gör

det möjligt att med nuvarande befälstillgång och nuvarande utbildningsanordningar dana omedelbart vid mobilisering användbara soldater och sedan i den mån utbildningen effektiviseras minska utbildningstiden. Av tekniska skäl är det emellertid icke möjligt att för närvarande föreslå en förlängning av utbildningstiden vare sig för huvuddelen av de värnpliktiga eller för värnpliktigt underbefäl utöver vad Kungl. Maj:ts föreslagit, och jag har alltså icke på denna punkt något yrkande.

Värnpliktiga vid *flottan* fullgöra hela tjänstgöringen, 360 dagar, i en följd. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall värnpliktstiden för värnpliktiga vid *flottan* fastställas till samma antal dagar som för armén — 394 — och fullgöras i en följd.

I samband med 1948 års riksdagsbeslut om förkortning av utbildningstiden för flertalet värnpliktiga till 360 dagar var det nödvändigt att lägga om utbildningssystemet vid *flottan*. Tidigare hade tillämpats ett årsprogram för utbildningen, vilket innebar att fartygsbesättningarna kunde tjänstgöra ombord under ett år. Då utbildningstiden förkortades till 360 dagar förefanns icke möjlighet för såväl den grundläggande tjänstgöringen i land som ett års tjänst ombord. *Flottan* var nödsakad att övergå till kvartals-system, enligt vilket de värnpliktiga årligen rycka in i fyra omgångar och fartygsbesättningarna alltså successivt förnyas varje kvartal.

Chefen för marinen framhåller i sitt yttrande att kvartalssystemet visat sig innebära allvarliga olägenheter. Sålunda ställer den kvartalsvis återkommande utbildningen ombord av nyembarkerade värnpliktiga alltför stora krav på befälet till förfång för utbildningen av den övriga personalen och materielens skötsel. Den tid, som nu kan anslås till fartygstjänst för de värnpliktiga, medger icke en effektiv stridsutbildning.

Chefen för marinen anser på grund härav att värnpliktsutbildningen vid *flottan* måste omfatta så lång tid att de värnpliktiga efter den nödvändiga skolmässiga utbildningen i land kunna tjänstgöra ett år i följd ombord på fartygen. För att utbildningen skall bliva fullt tillfredsställande bör den enligt chefens för marinen förslag för värnpliktiga i allmänhet fastställas till 15 månader och för underbefälselever till 18 månader. Han är dock icke beredd att f. n. framlägga så omfattande krav på utökning av värnplikts-tiden.

Chefen för marinen föreslår att utbildningstiden bestämmes för underbefälselever till 454 dagar, fullgjorda i en följd, och för värnpliktiga i allmänhet till 404 dagar, vartill kommer en omskolningsövning om 30 dagar.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag och under förutsättning att för tjänsten ombord avses ett år, blir tiden för rekrytskola i land för värnpliktiga i allmänhet 29 dagar. Denna tid är icke tillräcklig, så mycket mindre som minst en vecka åtgår för prov och undersökningar rörande de nyinryckta. En för-

längning är därför ofrånkomlig. Chefen för marinen anser sig kunna godtaga en förlängning med 10 dagar, vilket skulle medgiva en utbildning i land om 39 dagar innan tjänsten ombord börjar.

Flottans underbefälselever, vilkas tjänstgöring avses skola ske i en följd, böra fullgöra lika lång sammanlagd tjänstgöring som motsvarande värnpliktiga vid armén. Därtill bör emellertid komma samma ökning av 10 dagar som föreslagits beträffande värnpliktiga i allmänhet vid flottan. Den sammanlagda tjänstgöringen för underbefälselever bör alltså omfatta 454 dagar.

Värnpliktiga utbildade vid flottan överföras efter ett visst antal år till tjänstgöring vid armén, huvudsakligen i lokalförsvarsförbanden. Även värnpliktiga tillhörande flygvapnet omplaceras på liknande sätt. För att dessa värnpliktiga skola vid mobilisering vara användbara i sina krigsbefattningar erfordras omskolning. Tiden för denna omskolning beräknas till 30 dagar.

Med nu gällande utbildningstider ha dessa värnpliktiga vid tidpunkten för överförandet ingen återstående tjänstgöringsskyldighet. Detta medför att de värnpliktiga icke kunna utnyttjas i krigsorganisationen i erforderlig omfattning. De värnpliktiga avses skola fullgöra omskolningsövning inom det vid armén tillämpade krigsförbandsvisa repetitionsövningssystemet.

Departementschefen har icke upptagit förslaget om omskolningsövning för värnpliktiga uttagna till flottan och flygvapnet utan avser att låta ytterligare utreda denna fråga. Någon anledning till ytterligare utredning föreligger enligt min mening icke. Det är ofrånkomligt att denna omskolningsövning snarast införes för att de värnpliktiga skola bli användbara vid mobilisering.

Mot förslaget att värnpliktiga uttagna till flottan skola erhålla längre tjänstgöringstid än värnpliktiga vid armén kunna icke resas några allvarliga betänkligheter. Redan genom 1901 års härordning infördes olika tjänstgöringstider för värnpliktiga uttagna till olika vapengrenar eller truppslag, och så har fallet varit ända till dess 1941 års värnpliktslag infördes.

Jag anser alltså att utbildningstiden för värnpliktiga i allmänhet vid flottan skall fastställas till 404 dagar, vartill kommer en omskolningsövning om 30 dagar, samt för värnpliktiga uttagna till underbefäl vid flottan till 454 dagar samt att för värnpliktiga tilldelade flygvapnet skall tillkomma en omskolningsövning om 30 dagar.

På grund av det sålunda anförda får jag hemställa,

att riksdagen, med förmälan att Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring av värnpliktslagen icke kunnat av riksdagen oförändrad godtagas, måtte för sin del antaga följande ändringar i Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring av värnpliktslagen:

§ 27.

- A. b) värnpliktig tilldelad *flottan fyrahundrafyra* dagar, vilken tjänstgöring skall fullgöras i en följd, *och en omskolningsövning om trettio dagar* samt
- c) värnpliktig tilldelad *flygvapnet trehundrafemtiofyra* dagar, att enligt Konungens bestämmande fullgöras med en första tjänstgöring om lägst *trehundrafyra* dagar samt högst fyra repetitionsövningar, en var om trettio eller femton dagar, *samt en omskolningsövning om trettio dagar*;
- B. b) värnpliktig tilldelad *flottan*:
den som uttagits för underbefälsutbildning tjänstgöring i en följd om *fyrahundrafemtiofyra* dagar.

Stockholm den 17 april 1952.

P. G. Lundgren.
